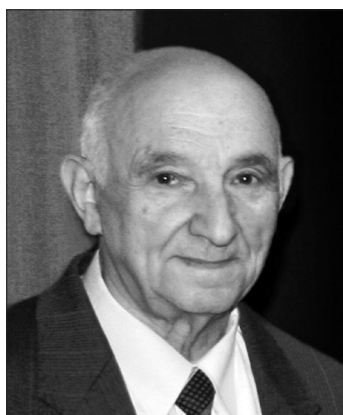

IN MEMORIAM

ATVADOTIES NO RAŽENĀ VĒSTURNIEKA JOSIFA ŠTEIMANA

(26.06.1923. Daugavpils – 25.04.2011. Daugavpils)

Daugavpils Universitātes emeritētā profesora Josifa Šteimana darbīgais mūžs bija garš un, dialektiski skatot, pretrunīgs. Daudzus gadus viņš tika pamatoti uzskatīts par PSKP vēstures pētnieku pirmo personu Latvijā un kā tāds ietekmēja arī šo zinību nozari Igaunijā un Lietuvā. Pēc PSRS sabrukuma un neatkarīgās Latvijas Republikas atjaunošanas J. Šteimans smagi pārcieta savu priekšstatu un pieņēmumu bojāeju. Taču viņa analītiskais prāts neļāva aiziet no vēstures pētniecības. Kritiski izvērtējot sevi un visu, kas rakstīts komunistiskās ideoloģijas ietekmē, J. Šteimans saprata, ka viņa zināšanas tika izmantotas netaisnas totalitāras iekārtas labā. Savu atteikšanos no padomju okupācijas laika viņš nolēma pierādīt ar intensīvu darbu, godīgi un principiāli parādot Latvijas vēstures vēl mazatklātās, bet nozīmīgās šķautnes, tā vairojot atklāto vērtību plašumu. No 55 viņa grāmatām (ieskaitot arī tās, kurām bija līdzautori) 44 nākušas klajā pēc 1991. gada.

Vēl pāris nedēļu pirms nāves profesors Šteimans ik dienu sēdēja pie sava rakstāmgalda un cītīgi rakstīja. Tāds bija viņa dzīves “režims”. Neskatoties uz saviem 87 gadiem, viņš jutās kā “jauns autors” un optimistiski prognozēja turpmāko dzīvi. Telefona sarunā ar mani 2011. gada aprīļa sākumā viņš priecīgi stāstīja, ka viņa jaunā grāmata “Staļina diktatūra un tās sekas” jau tipogrāfiski veidojas Rēzeknē, paliekot tikai korektūras lasīšana. Ne pats

profesors, ne viņa tuvinieki, kolēģi, draugi (to viņam bija daudz) nezināja, ka ļaunā slimība grauj viņa jau tā nestipro veselību...

Josefa Šteimana mūža lielākā daļa cieši saistīta ar Daugavpili. Viņš dzimis ebreju skolotāju ģimenē. 1936. gadā beidzis pilsētas 2. latviešu pamatskolu, līdz 1940. gadam mācījies Daugavpils Latviešu biedrības komercskolā. 1941. gadā, sākoties Vācijas un PSRS karam, brīvprātīgi iestājās padomju armijas 201. latviešu strēlnieku divīzijā. Šo lēmumu izdarīja pārliecībā, ka tolaik tā bija vienīgā iespēja, lai cīnītos pret nacistisko un rasistisko Lielvāciju, kuras mērķis paredzēja Latvijas ģermanizāciju un visas Eiropas ebreju totālu iznīcināšanu.

Pēc kara J. Šteimans strādāja Daugavpili par skolotāju, 1949. gadā absolvēja Rīgas Pedagoģisko institūtu, 1947. gadā sāka lasīt lekcijas Daugavpils Pedagoģiskajā institūtā. 1955. gadā kļuva par vēstures zinātņu kandidātu, no 1956. gada bija docents, no 1967. gada profesors, 1961.–1979. gadā arī vēstures katedras vadītājs. Daudziem Latvijas vēsturniekiem viņš palīdzēja kā padomdevējs zinātniskā darba noformēšanā un sevišķi kā oficiālais oponents disertācijas aizstāvēšanā. Starp tiem var minēt profesoru LZA akadēmiķi Aivaru Strangu, pazīstamo filozofu un publicistu Vilni Zariņu, arī šo rindu autoru Leo Dribinu un daudzus citus.

Neatkarīgā Latvijas Republikā J. Šteimans kļuva par izcilu ebreju vēstures izziņātāju un popularizētāju. Ar viņa dalību tapa Daugavpils ebreju vēstures apcerējumu 4 sējumi – “Ebreji Daugavpilī” (krievu valodā). 1995. gadā nāca klajā viņa monogrāfija “Latvijas ebreju vēsture” (latviešu un krievu val.). 2002. gadā Kolumbijas universitātes izdevniecība Ņujorkā nodeva lasītājiem šīs grāmatas tulkojumu angļu valodā, ko zinātniski bija rediģējis pazīstamais holokausta pētnieks un publicists Eduards Anderss. 1996. gadā Latvijas Universitātē J. Šteimans aizstāvēja savu jauno disertāciju “Ebreju tautas vēstures problēmas Latvijā (Ebreji Latvijā)” un ieguva Latvijas vēstures doktora grādu. Pēc šīs viņa pētniecības atzišanas J. Šteimans guva jaunu spēku turpmākajam jaunrades darbam. To liecināja viņa grāmata “Latvijas un Lietuvas ebreju dzīvesveids un domāšanas veids” (1999, krievu val.), 2000. gadā izdotā “Latgales ebreju vēstures historiogrāfija”, 2006. gadā publicētais darbs “Ebreju intelektuāļi Latvijā” un daudzas citas grāmatas.

Plašs bija profesora devums Latvijas historiogrāfijas attīstīšanā, ideju cīņas aprakstā, Latvijas intelektuālās dzīves atspoguļošanā, darbos par ievērojamiem Latvijas zinātniekiem, bet īpaši – par vēsturnieku konceptiem, diskusijām, kurās tika risinātas pagātnes izpratnes problēmas.

Turklāt visus sava mūža pēdējos 20 gadus J. Šteimans turpināja lasīt lekcijas Daugavpils Universitātē. Tas bija iespējams tādēļ, ka viņu cienīja universitātes mācību spēki, jo sevišķi viņa kolēģi vēstures katedrā. 2005. gada 17. jūnijā J. Šteimanam tika piešķirts Daugavpils goda pilsoņa nosaukums, bet 2007. gada 28. maijā Rīgā Valsts emeritēto zinātnieku padome ievēlēja viņu par emeritēto zinātnieku.

Cieņa, atzinība un labestība pavadīja katru viņa mūža nogales dienu.

Leo Dribins